

MAGYAR IZRAELITA,

hitfelekezeti érdekű hetilap.

Kiadó tulajdonos: **Zsengeri Mór.**

Felelős szerkesztő: **Tencer Pál.**

Előfizetési feltételek:

Pesten házhozhordással, vidékre postai szétküldéssel.

Egész évre 6 frt. fél évre 3 frt.

Szerkesztői iroda:

Ujtér 2-dik szám, 2-ik emelet.

Kiadó hivatal:

Lipótvárosi templomtér 6 sz.

Megjelenik minden pénteken egy egész íven.

Hirdetményekért a 30 krnyi bélyegdíjon felül egy fél hasábos petitsor után 3 kr. számítatik.

Cultusintézményeink.

(Fm.) Van-e zsidó confessio több mint egy?

Nines!

Létezik-e többféle zsidó vallásiörvény?

Nem!

E sarkigazságot minden szervezésnél alapul venni mulhatlan kötelességünk, és ugyan ma inkább mint valaha!

Értsük meg egymást.

Fajunk az egyenletlenségnek, a pártokra szakadásnak büntetésül önállóságát és hazáját veszítette el egykoron, s midőn e nagy nemzeti catastropha történetét gyermekeinknek könyező szemmel elmeséljük, ma is intő például emlegetjük előttük azon pártviszályokat, melyek Jeruzsalem falain belül dultak, míg kívülről az ellenség seregei ostromolták a falakat.

Midőn gyermekeinket tanítjuk, tanuljunk magunk is!

A középkori sanyaru számkivetésben megbecsülni tanultuk az egyetértést, az összetartást. A nyomornak egyesítő hatása volt-e ez, vagy a történet tanuságának helyes megértése? mindenesetre úgy volt, hogy testvére-kül tekintettük és szerettük egymást; nem voltunk sem reformerek, sem orthodoxok, de voltunk mindannyian zsidók.

Ha akadtak a századok folyamán egyesek, kik nem bírták tovább a hosszú martyrságot, melyet a zsidóság egy eszméért szenvedett, ha lankadtak ez eszme iránti hűségükben, lehettek apostaták, de nem alakíthattak külön zsidó sectákat.

Ez időben virágzott nálunk tudomány és vallásbólcsészet, ez időben éltek legtekintélyesebb valláscommen-tatoraink, és ha ujat mondtak, szabályokat állítottak, ki nem kiáltottuk őket eretnekeknek, elfogadtuk tanaikat vagy nem, de azért maradtunk mindnyájan zsidók, és nem képeztünk külön zsidó sectákat.

És bizonyára e testvéries összetartásnak, e megin-gathatlan hűségnek Mózes vallásának eredeti szelleme iránt, nem csekély része volt ama historiai csoda művelésében, hogy a zsidóság annyi halálos üldöztetés után, annyi kegyetlen csapás dacára, nem mint elaszott mumia,

hanem mint életerős tényező léphetett át az ókor elmosó-dott historiájából az újkor társadalmába!

Napjainkban mintha ez másként volna! Mintha mi-óta fajunk sorsa enyhébb lett, a történet emlékeit elfelej-tettük, a nyomorunkban ápolott testvéries egyetértést be-csülni megszűntünk volna. Mintha gyermekeinknek azért ajánlanók őseink dicső példáit, hogy magunk annyival kevésbé kövessük azokat.

Mintha nem rettegünk többé annyira attól, hogy egymást eretnekeknek, nemzsidóknak mondjuk, és ezáltal valóságos schismát proclamáljunk.

Nálunk legalább már kétféle zsidókat emlegetnek, kik két külön confessiót képeznek, egy községben meg-nem férhetnek, hanem csak az egymástól való teljes el-szakadásban dicsérhetik Izrael egyetlen Urát!

Nem valóságos schisma-e ez?

Kiket tizenhatszázados hontalan bujdosás meg nem ronthatott, azokat csak az egyenletlenség, a belső szétmál-lás semmisítheti meg. —

És a szétmállásnak a községen kell kezdődnie.

Mig nemzet voltunk, nem voltak községeink, nem is volt rájuk szükségünk.

De midőn széllyel mentünk a világ négy szélének, központ és kapocs nélkül, a ghetto nyomorában támadt a község, mely istápolta az özvegyeket és árvákat, ápolta a szegényeket és betegeket, szenvedett és áldozott az egyesért, elismerést nyújtott érdemének és erényének, s így minden zsidóban óvta és erősítette az érzetet, hogy tagja egy nagy családnak, mely vele örül és sír, vele sze-ret és gyűlöl.

Igy a község lett ama szirt, mely a viharos századok hullámcsepái alatt erősen megállott, és menedékkül szolgált az eibujdosottaknak, hogy az idegen világ zajlásá-ban el ne veszzenek.

E szirtet kell tehát alapjában megingatni. Mert az épületet, mely ily erős alapon áll, megrendíteni nehéz, és ha támad is itt-ott egy kis rés, az egyesült erő hamar helyrehozza azt. De ha kettéválik maga a szirt, akkor az épületnek is, melyet erre raktak, nem csak megrendülnek falai, de sőt egészen összeomlanak, s legjobb esetben is csak csonka rom lehet az, a mi fenmarad.

S ha még sem volna elég egy ily földindulás,

maszthatni még egy pár új zsidó confessiót; és az ismételt experimentumnak sikere kimaradhatlan.

Kik eddig egy zsidóságot nem ismertek el, de most készséggel ismernének el kettőt-hármat, azt mondják nekünk: ti nem maradhattok egy községben, mert egyiketek meg nem eheti husát azon állatnak, melyet a másiknak megszárlója vágott le, egyiketek meg nem hallgathatja azon derását, melyet a másiknak rabbija mond.

És — fájdalom — akadnak közöttünk oly jámborok, kik erre brávót kiáltanak; akadnak oly jámborok, kik csak a csalétket látják, és nem a bokorban rejtőző vadászt!

És valljon miért? Nem ugyanazon törvény szerint ítéljük-e meg, mi a szabad és mi a tilos? Kétféle thorából veszik-e rabbiink szónoklataik alapigéit?

És mi viszonyban áll ezekhez a község?

A község nem vallásalapító, a község vallásgyakorló testület.

A községet mintilyent, tehát minden vallástörvényt egyaránt kötelez. A községnek olyként kell rendezve lennie, hogy benne minden tag, még a legscrupulosusabb is vallásbeli igényeinek teljes kielégítését találja. Ha aztán egyesek, kik kevésbé ragaszkodnak ezen szabályokhoz, az étkezési törvényeket például magukra nézve nem tartják kötelezőknek, ezért lelkiismeretükkel ők felelnek, de a község kettészakadására ez ép oly kevésbé lehet ok, mint a hogy a catholicusok között sem támad schisma abból, hogy X bűnapokon húst eszik, Y nem; X gyónni jár, Y nem!

A község cultusintézményeinek csak egy céljuk lehet, — fentartani és megszilárdítani a zsidó vallás egységét; ez egység határain belül pedig senkit vallási lelkiismeretében nem korlátozni, hanem mindenkinek módot nyújtani arra, hogy vallását Izrael hite, Mózes törvénye, és saját meggyőződése szerint gyakorolhassa.

Igy értjük mi a pesti községi előljáróság közgyűlési jelentésének azon tartalomdus mondatát: „az újítások nagyobb vagy kisebb száma nem nyújt helyes alapot valamely községi előljáróság felvilágosodottságának megítélésére; mi ily alapot látunk az egyetértés helyreállításában, a valódi türelmességnek és a békülékenységnél élesztésében és fentartásában a hitestvérek között, az istenimádat külformáiról való nézeteik tekintetében.“

E vezérelvet vallja, a vallásegységet óvja, az ezen egységgel megférhető minden meggyőződést egyaránt tisztelje minden község, és egy községen belül is megtaláljuk mindazt, mire vallásunk lelkiismeretünk szerinti gyakorlására szükségünk lehet; mi pedig gondoljuk meg, hogy ez egység életeleünk, hogy a község azon palladium, mely vallásegységünket és ezzel magát a zsidóságot eddig is fentartotta, s ezentul is egyedül tarthatja fenn.

E községen kívül, ez egység nélkül megszűnik a zsidóság, s nem várhat rá más, mint röviden tengő élet és enyészet.

Ha ezt szem előtt tartva, „valódi türelmességgel és békülékenységgel“ ujitjuk meg a régi testvérszövetséget, akkor nem lehet igaz, mit egyik kitiűnő hitrokonunk kérdésére vonatkozólag a napokban mondott: „Mendelssohn veszedelmesebb volt a zsidóságra nézve, mint Torquemada!“

Nem lehet igaz, hogy azon zsidóságra, mely az ókor phantasticus abberatiói között egyedüli ápolója volt az egyistenhitnek, mely a középkor barbarismusa mellett egyedüli művelője volt a tudományoknak, napjainkban is, ha csak magunk nem akarjuk, veszélyt hozhatna a felvilágosodás, a műveltség, a tudomány!

A cath.-magyar olvasókönyvek a hazai izr. elemi tanodák felsőbb osztályaiban.

A hitfelekezeti tanodáink által elérendő vallásos érdekekkel ellenkező hiányra bátorkodunk figyelmeztetni ezuttal e lap t. olvasóit, t. i. arra, hogy a hazai izr. elemi tanodák felsőbb osztályaiban még mindig cath. magyar olvasókönyvek vannak használatban és kimutatni azt, minő célelles eljárás ez iskoláinkban. Szerencsések volnánk, ha ez igénytelen sorok által az illető hatóságot e hiánynak iskoláinkból való eltávolítására és más, megfelelő magy. olvasókönyvek alkalmazására birhatnók.

Az izr. hitfelekezeti elemi tanodák mindaddig való főnnállásának szükségességéről, míg más hitfelekezetek hason tanodákkal birnak, már kiki eléggé meggyőződött, valamint hogy abban is egyek vagyunk, hogy iskoláinknak földadata kettős cél körül forog: ifjainkat szent vallásunk szellemében zsidókká, és a jelenkor igényei szerint honpolgárokká nevelni és oktatni. Hogy csak ezen uton. — ha t. i. tanodáink eme kettős földadatuknak megfelelőnek és az egyetértést mindenek fölött kedvelő, bensőleg megerősödött, a vallás és hon iránti köteleességekről való helyes fölfogással bíró nemzedéket teremtenek, hogy tehát csak ez uton mehet a zsidóság boldogabb és dicsőbb jövőnek eléje, azt bővebben földeríteni fölösleges. Csak azt kell megjegyeznünk, mikép ahoz, hogy tanodáink ama kettős célt elérhessék, okvetlenül szükséges a használandó tanítási eszközök és ezek közt leginkább az olvasókönyvek kellő megválasztása.

Alig hiszem, hogy találkozzék valaki, ki azon nézetünket, miként az izr. tanodákban a vallásos szakmák — a bibliát, mint a héber nyelv tanítását ide nem értvén — minden más szakma fölött álljanak — ne osztaná, mely esetben amazoknak, a kivált hazai tanodáinkban a három nyelv előadásának szükségessége mellett, csak igen szűkre szabott tanítási időnek legnagyobb részét igénybe kellene venniök, mi által — mint magától értetődik, a profán tárgyak megcsonkítatnának és így tanodáink az eléjük kitiűzött célt csak egy irányban érhetnék el.

Ha pedig a vallás minden tanulmány alapjául tekintik, és az elemi tanodáinkban használandó olvasókönyvek, a vallástánból nyerendő eredményekhez képest ebből merített olvasmányokat tartalmaznának, népiskoláink

hatalmában állana, földadatának megfelelőleg a kettős célt elérni.

Az eddig mondottakból kiviláglik, hogy olvasókönyvek kevés vallásos tárgygyal nem igen felelnek meg az elérendő célnak, és hogy a cath. magy. olvasókönyvek a

magyarhoni izr. elemi tanodák felsőbb osztályaiban cél-ellenesek.

Valljon mikor és honnan várhatunk orvoslást?
Goldstein Adolf,
főlelemi tanító.

TÁRCA.

Süheder koromból.

Süheder kor! Kimélő és gyöngéd körülírása annak, mit a német úgy nevez, hogy: „Flegeljahre“. — Ha emlékem nem esal, valami Jean Paul is irt ilyesmit s igen sok öntudatosság kell hozzá hasonlóba fogni. Nem vitatom, kettőnk közül kinek sikerült jobban a flegelismus; volt idő, midőn e tekintetben diadalmasan álltam volna meg minden concurrentiát, szégyenkezve kell azonban beismernem, hogy Jean Paullal csak is e pontban mérkőzhettem volna meg, míg ma megfogyatkozva ama naiv erélyben, áhitatos bámulattal pillantok föl a nagy német íróhoz, ki ugyan meg nem álmodná, hogy fényes nevével takarózom e perben. Ez semmi kihívás arra nézve, hogy engem valamiképp összehasonlítsanak a nevezetes férfival s nem is írói viszketegből szántam rá magam fiatalkori rugaszkodásaimnak sajtó általi megörökítésére. Tudja azt jól a szerkesztő, miért írok s neki jutván osztályrészeit a felelősség az olvasóval szemben is — én legalább rája szógom — nekieresztetem tollamat, lazára fogom képzeletem gyeplőszárát s ha itt-ott kidöccenek a kerékvágásból, tisztára törülöm pennámat és szelleműs hallgatásba burkolózom. Én nem vagyok oka semminek, a szerkesztő oka mindennek. Attól azonban ne tartson, hogy ama római böttivel, mely egy bizonyos paragrafus számát jelzi, meggyújtóm baját. Csak egy szenvedélytelen szív szelid vallomásait írom ad usum juventutis judaicae, egy ártatlan, tizennégyéves ifjone hétköznapi, csendes kalandjait, tapasztalatait és tapasztalatlanságát „adom át az utókornak.“ — Igen, én is voltam egykor tizennégy éves — és ártatlan! de nem szabad elmondanom magamról, valljon e tekintetben conserváltam-e magam, s azok, kik közelebből ismernek... hm, hm; ez nem tartozik ide s miután legény ember vagyok még, telhetőleg előnyös oldalról akarom bemutatni magam Zíon kellemgazdag hajadonainak. Az ars amandinak egyik fejezetében az áll, hogy a szerelemviselt, az érzelmek tusái alatt megrokkant szív valami titkos, megfeythetlen vonzerőt gyakorol a női kedélyre, hogy a sápadt arc érdekesebb előtte a pozsgás gömbölyded tetszősb ama gyermekét fírt-vadonnál, vagy a tükörsimára kefélt s gondosan az agy közepén elválasztott üstöknél; a művelt leányokra plane ellenállhatlanul hat a genialis fésítletlenség, a hanyagul kötött nyakravaló, a tél-tul begombolt kabát s egyéb akaratlan célzatosságokban nyilatkozó jele a lángelmének. — Kopasz vagyok-e vagy borzas, nyakravalóm ékes esokorra van-e megkötve, vagy amugy Isten-jóvoltából fityeg-e le rólam, halvány vagyok-e vagy piros, karesu-e vagy köpöcs, meg nem mondóm Önöknek szép zsidó leányok — s tiltakozom is, hogy arképemet a szerkesztő valahogy műmelléklet gyanánt ki merje adni. Mindez hiúságból történik; míg nem ismernek — úgy mint más — én is érdekes vagyok, szemtől szembe állítva szép Önökkel azonban sem több sem kevesebb, mint egy megfeytett talány, egy föloldott rebus. Ha e sorokból összeállíthatják arképemet — ám legyen. Nem mondóm meg fokozatosan fejlődtem-e sühederségemben,

vagy — mint állítólag Önök szokták — úgy megváltoztam-e, hogy önmagamnak vagyok ellentéte most. Annyit megigérek, hogy nem tagadok, s ez az első lépés kegyők elnyerésére; ha nem félnek tőlem, szeressenek belém, ha rájok ijesztettem, akkor is szeressenek belém, szeressenek belém minden esetre. Nem ismerek ennél szebb beesvágyat — voltaképp szerelemvágyat. Mindenekfölött és előtt azonban azon kérdést: Járatják Önök a „Magyar Izraclitát?“ Erre föltétlen szítkésem van, de nem csak nekem, hanem a szerkesztőnek is. *)

Voltam tehát tizennégy éves.

A barnievah-ttnep óta tisztába jöttem magam iránt.

Férfin vagy, így biztatám édes magamat, barátaid már udvarolnak is, ki Luizának, ki Emiliának. Állad körül leendő szakál pelyhe hamvadzik, az első szivarral is megbirkóztál már és mellényed bal zsebében óra ketyeg... miért ne udvarolhatnál te is? Tizenhárom évvel kezdődik a férfin és végződik a házassággal... a házassággal kezdődik a nő. Ezt ugyan csak most találtam ki, de azért nem kevésbé igaz. — Igen, udvarolni! De mit tesz udvarolni? Azt mondani a leánynak: „Ó kisasszony, mily szép szemei vannak! Én szeretem magát!“ Ugy, de ez vallomás! Tehát: „Ah kisasszony, Ön bájos!“ Roppant izetlenség. Vagy az udvarlás is izetlenség? Ha eszegek egy nővel anélkül, hogy mindig azt hajtánám előtte, mily elragadó és kedves, ha épen csak fölvilanyozó közele által enged föl keblem, táglul látköröm és beszélgetek vele, mialatt a legközömbösebb tárgyon is veszek észre valamit, a mindennapiságon is fedezek föl érdekest és szokatlan folyékonyssággal szólok erről arról, itt-ott egyes elmeszlik-rákat szórva közbe, vagy a fölmelegült képzelő erő esetjével szinezem a halvány, elmosódott gondolatot? Ez tetszvágy, olesó kacérság s tán inkább magamnak udvarlok általa. Hol kezdődik az udvarlás s hol végződik a szerelem? Az udvarló gördtlőkeny előadással bír, elfogulatlan elméje, érdekelt bár de szabad szíve csak azon fokig hevül, mely éltetön futja át ereinket, míg a szerelmes dadog, minduntalan belesül és mód nélkül unalmas. Ki bír Önök előtt nagyobb becsesél? Leánynak a szerelmes, menyecske-nak az udvarló, ez így van rendén. A dadogás is ékesenszólo, a némaság is sokatmondó annak, ki ért a szív nyelvén. — Tehát mi az udvarlás? Galantéria. Mi a galantéria? A szép nemnek amaz ösztönszerű, költői tisztelete, azon lovagias enthusiasmus, fölázdozni magunkat érte, azon részint érzéki, részint aestheticus lelkesültség, mely távol az álszemérmes ábránítól és a vezeklő plátói lemondástól, legtöbb esetben csak a kölesönös szerelemnek teljes élvében leli forrását és kielégítését; végre azon önkénytelen társadalmi és emberi szükség: a szép nemnek örülni, épen csak szépsége, bája és szeretetreméltósága miatt. Ha lényegökben ezek a galantéria, mondhatnám belső jellemvonásai, a külsők legfőképp a bánásmód finomsága, a tetszős és tetszvágyó előzékenység, ügyesség, finomság, izlés, kellem, kissé szinpadias fellengősség és szenvedélyes emphasis által jelenkeznek. —

*) Ezt ugyan eltalálta.

Hahó! Mennyi elmélet s még csak tizennégy éves vagyok. Nem is akkor gondoltam ki ezen szép dolgokat, csak most jutnak eszembe, anélkül hogy a tett kérdésekre, ha kimerítőleg nem is, de legalább határozottan megfelelttem volna. — Arról is kerülhetnének nekem, hogy azon lap, melynek tárcájában ma haldoklik Eliah, mikép nyilhat meg egy rövid héttel rá a profán világiasság előtt? Az ellentétek korában élünk, sok irány, különösen politikai irány ellentétekben nyilatkozik, vagy azokkal álcáskodik. Ki tudja közvetve mily társadalmi kérdéseket fejtek meg látszólag föltületes kalandozásaim által, bár, ha már sulyt fektettem az ellentétekre, nem ténfergek töretlen düllőkön — az ellentétek képviselői gyanánt eredet óta rettegvén a politikát és szeretvén édes testvérét a nőt. Homályos vagyok akár egy német professor — és nem cél nélkül s ki beletörődött a fél szavak értelmezésébe, föltűgött. — Ne így tovább — mert rám fogják még Önök, hogy szerelmes vagyok. Kezdjük szépen előlről. Tehát harmadszor és utoljára: én is voltam egyszer tizennégy éves!

(Folyt. következik.)

Ágai Adolf.

Hugo Victor és a zsidók.

Bécs, januárhó.

(Bk) Alig van e lapnak olvasója, ki előtt Hugo Victor, az ünnepeit költő neve egészen ismeretlen volna; ki nem hallotta legalább említeni a megannyi ezer példányban elterjedt „Les misérables“ regényt és most e regény szerzőjéről, vagyis inkább annak a zsidósággal való szellemi rokonságáról kívánunk e sorokban szólni.

Az említett regénynél még nagyobb sensatiót szült egy eszme, melyet Hugo V. a világba átültetni törekedett, egy eszme, mely zsidó szempontból épen nem új, de a ruha által, melybe azt a költő öltöztetvé, újnak látszik. — Néhány nap előtt az egész európai sajtót megjárta Hugo nemeslelkűségének híre, ki egy albumot tett közzé, mely Hugo következő levelét tartalmazza:

„Rövid idő óta,“ beszéli a költő, „házamban a gyakorlati emberszeretnek emeltem oltárt, melyet mindinkább elterjednek és dicsértnek szeretnék tudni. Ez a szegény gyermekeknek beti lakomája. Minden héten megszoktak tisztelni szegény anyák azal, hogy gyermekeiket délebedre házamba hozzák. Eleve csak nyolcan voltak, később tizennyolcan, most már huszonketten vannak. A gyermekek közösen étkeznek összevegyülve: catholicusok, protestansok, angolok, franciák, irek — vallás és nemzeti-ségi különbség nélkül. Meghívom őket, hogy legyenek vidorak, éljenek jól, és elmondom nekik: legyenek szabadok. Ebéd előtt, ebéd után imát mondanak, mely egyszerű és ment minden vallási formától; mi egyik másik lelkiismeretét nyomhatná. Asztal felett nőm, leányom, ángyom, fiaim, szolgálaim és én szolgálunk fel nekik és látjuk el őket a szükségességekkel. Hust esznek és bort isznak, két a gyermekekre nézve igen szükséges tényező. Ezután játszanak és végre elmennek az iskolába. Catholicus papok, protestans szónokok, néha-néha szabadelvűek és száműzött demokraták is, mint nézők állják körül a szerény asztalokat és nem hiszem, hogy közülök egy is lehangolva hagyná el a termet. Bezárom soraimat: mert úgy látszik előttem, mintha eléggé tettem volna már is felfoghatóvá, hogy ezen eszme a szegény családokat a kevésbé szegény családokba az egyenlőség alapján bevezetné, — hogy ezen eszme nálamnál jobb emberek, jelesen női szívek által gyümölcsözővé téve, rossz nem lehet; sőt gyakorlatinak és hasznosnak is tartom, és itt csak azért szólok róla, hogy azok, kik tehetik és akarják, azt utánozzák.“ Így Hugo Victor. Meg vagyunk győződve róla, hogy sokan, különösen ábrándos nők a költő ezen érzelmétől el lesznek ragadtatva és lelkesülve

mondandják: „O, ily magasztos eszmére csak francia költő képes.“ —

De kérdezték meg atyáitokat és ők elmondandják, anyáitokat és ők elbeszélendik, mint iparkodott a zsidó szombaton és ünnepeken asztalához szegényeket hívni és ez által azon bibliai parancsnak érvényt szerezni, mely meghagyja, hogy: „örvendj a szegénnyel és az idegennel.“ És a szegény nem vette észre az idegen asztalon, hogy ő nem tagja a családnak; sőt ellenkezőleg, élénken emlékszem meg gyermekkoromról, midőn szülőim asztalán nem egy vándor lengyel részesült a vendégszeretet élvezetében; milynemű tények egyikünk előtt sem lesznek idegenek. Alapjuk azon eszmében keresendő egyedül, hogy a zsidó nem csak azért hívja meg a szegényt, hogy neki alamizsnát adjon, hanem hogy a testvériséget és egyenlőséget tetteleg gyakorolja, az izraelita hittestvérek solidaritását tényleg is bebizonyítsa és a kevésbé szerencsés hitrokkal való közösséget, különösen ünnepeken, midőn szomorú helyzetét leginkább érzi, bebizonyítsa. — Mert szabadság, egyenlőség és testvériség a zsidóságnak alap-eszméje és élete. De mi zsidók a zsidóság nagyszerti, magasztos eszméivel ép úgy vagyunk, mint hazánk más egyéb termékeivel. A mi honunkban termeltetik, figyelemre sines méltatva és csak akkor nyeri becsét, ha a külföld varázsával bír. Így p. hazánk legjobb borait és más természetményeit külföldre viszik és ha azok francia vagy más jelzéssel visszahozatnak, méreg drágán váltatnak vissza. — Sok eszme, melyek a zsidóság szelleméből folynak ki és abban gyökereznek, csak akkor méltányoltatik részünkről is kellőleg, ha azokat más hitfelekezetek gyakorolják vagy nyilvánítják. Az ilyenemű mozzanatok pedig nagyon is alkalmasak arra, hogy gáncnak tegyenek tárgyává, különösen azért, mert nincs mindig bátorságunk az eszmékért való küzdelemre és azok érvényesítésére. Az ily gyöngeségek egyik másik statistikusként még kellemetlen nyilatkozatokra is adhatnának okot. Nekünk e helyütt önkéntelenül egy történeteske jut eszünkbe, mely a német zsidók között fordult ugyan elő, de melyet olvasóink előtt el nem hallgathatunk. Midőn a boldogult dr. Holdheim, Mecklenburgban, először lépett fel mint reformator, a tizennyolc áldásmondatok közül kitérte azt, mely a zsidóellenekre vonatkozik; nagyon természetes, hogy az orthodoxok ez újítás ellen felzúdultak és az ügy végleges eldöntés végett a miniszter elé került, ki is az orthodoxok képviselőit maga elé idézé, őket felelősségre vonta, miért nem engedik meg azon mondat kitérletét, mely a nemzsidókat káromolja. Sok céltalan ellenvetés után, az orthodox zsidó követségnek egyik tagja eléggé naivul így szólalt fel: „Kedves miniszter ur! Ha eddig meg nem ártott önnek, ezután sem fog megártani, engedje, hogy mondhassuk ezt a darabot tovább is“ — és a miniszter engedett. Fordítsuk meg a tételt. Sokat káromoltak már bennünket és létünknek, habár pillanatnyira igen, de hosszú időre nem tudtak ártani. Haladás a kor szellemével és erős ragaszkodás a zsidóság magasztos eszméihez legyen ezután is jelszavunk!

PEST.

Az Izraelita-Magyar-Egylet f. h. 21-kén tartott választmányi gyűlése kizárólag a biblia fordításának tárgyalására szorított. Hosszú és élénk vitatás után dr. Hirschler Ignác ur indítványa fogadtatott el, mely szerint az 5 tagu szerkesztői bizottmány (Löw Lipót szegedi főrabbi, Steinhardt Jakab aradi főrabbi, Zipser M. rohonci főrabbi, Grossmann Ignác tanár és Mezei Mór urak) szólittassék föl egy tökéletes tervnek kidolgozására.

Az említett 5 tagu bizottmány még két rabbi által fog kiegészítettetni.

Olvasóink emlékezni fognak, hogy az Izraelita-Magyar-Egylet az általa rendezett ingyen előadásokban magát leginkább kitüntetett tanítványt egy arannyal jutalmazta meg, azonkívül pedig levelet intézett az illetőhöz, melyben további szorgalomra serkenté. Erre vonatkozólag a kitünt tanítvány (Frankl Mór) az Egyletnek dec. 29-én következő választ intézett.

A tekintetes Izraelita-Magyar-Egyletnek Pesten.

Rendkívüli volt örömöm, midőn levélelég értesíttem, hogy én voltam azon szerencsés, ki magát az Izr.-Magyar-Egylet által rendezett ingyen magyar nyelv előadásokban leginkább kitüntette. Midőn legmélyebb köszönetemet fejezem ki az iránt, hogy engemet ily kitüntetésben részesítettek, melynél fogva azonkívül, hogy egy aranyat nyertem, még oly fényes bizonyítványnak is vagyok birtokában, mely jövőre nézve nagy fontosságú leendő, érzem, hogy még inkább kell kötelességemnek tartanom és tartom is köszönetemet kifejezni, hogy a tekint. Izrael.-Magyar-Egylet nekem alkalmat szolgáltatott a magyar nyelvet annyira elsajátíthatni, hogy azt ezentul magam is hitsorsosaim között terjeszteni képes leszek.

Én csak is szóval tudok köszönni, de az ég urát szüntelenül fogom kérni, hogy az Egylet működését, mely csak is hitsorsosaink üdvét és jóvoltát óhajtja előmozdítani, örökké áldja meg.

Ki egyébiránt vagyok stb.

Frankl Mór, tanító.

A községi legközelebbi választmányi gyűlést leginkább a leánytanoda foglalkodtatá, miután a házat, melyet a község eddig bérben tartott, az illető tulajdonos által szándékolt építés folytán akkorára ki kell üríteni. Ez alkalommal, hogy a leánytanoda új szállásba fog elhelyeztetni, hir szerint a tanoncfelvételi ügy szinte lényeges reformokon fogna keresztül menni, melynek célja volna, hogy mentül több ingyenes tanítvány vétethessék föl a községi tanodába, és ekként végre paralizáltassék a missionariusok iskolája, melyet eddig még mindig több száz zsidó gyermek látogat.

LEVELEZÉSEK.

Az abonyi község.

(Folytatás.)

Abony, 1863.

De a szomorú emlékeztető 1848—49-i rázkódások következtében az abonyi izraelita község is más alakot nyert.

1850-ben ide is elérkezett a magas kormány azon rendelete, mely a községnek népiskola felállítását szigorúan meghagyá. Természetes, hogy a község e rendeletnek legnagyobb készséggel hódolt.

Az előjáróság leköszönt.

Uj előjáróság választatott, melyet a cs. kir. szolgabíróság megerősített.

Az iskolatig yben élénk sürgés forgás lépett az eddigi, több mint indifferentismus helyébe.

Azon férfit, ki 1845-ben e szent ügyet annyira fölkarolta, újból iskolai igazgatónak választatott; s az intézet újból fölvirágzásának biztos reménnyel néztünk eléje.

Mintha a község most serkent volna föl hosszas álmából,

mintha valami sz. szellem szállta volna meg, úgy buzgólkodott a sz. és tívös intézet iránt; annyira, hogy még az előbbi ellenpárt is így kiáltott föl: גדול יהי כבוד הכית השני יותר מן הראשון

Egy négy osztályu iskola alakult, melyben nem csak héber és német nyelven adattak elő a tantárgyak, hanem magyar nyelvünk is elfoglalta a maga helyét; s néhány növendék még a thalmudból is nyert oktatást.

Az előjáróság, még a község rongált pénztügyi állapotán is ügyekezett segíteni; s az iskolai költségeket oly módon akarta előteremteni, hogy a szegényebb sorsuak gyermekei is nyerhesenek oktatást.

A mód, mely e célra igénybe vétetett, következő:

A község eddigi jövedelmi forrása, az ugynevezett „gabella“ vala.

De ezen rendszer hibás voltát (mert e mellett a szegény, kinek több áldása van כפרי בטנו ban, mint כפרי אדמתו ban, több húst fogyaszt, mint a gazdag, ki inkább כפרי כהמות szal, mint כפרי בטנו val bővelkedik,—továbbá az iparos, és azon szegény özvegyek, kik ludárulással keresik kenyerüket, aránylag legtöbb „gabellat“ fizetnek) e rendszer hibás voltát mondom, az előjáróság belátván, azon javaslatot tette, hogy jövőre ne a „gabella“ szolgáljon egyedüli jövedelmi forrásul, hanem az egész szűkséglet, vagyon, és birtokra aránylag vetessék ki.

Ezen rendszer bebizonyította, mikép azon szegény családok ember, kinek három-négy iskola köteles gyermeke volt is összesen alig fizetett 8—10 forintot, holott az előbbi szerint ezen összeg a „gabellat“ is alig bírta fedezni. Ha pedig gyermekeit tanította (tudjuk pedig, hogy a legszegényebb zsidó is taníttatja gyermekét, s alig van zsidó, ki olvasni, írni, ha csak héberül is — és számolni nem tudna) 50—60 forint sem volt elég ilyen költségekre.

A vagyon utáni adórendszer mellett pedig a százazrekkel rendelkező sem fizetett többet 45 frtnál. *)

A községi adóval senki sem volt megterhelve; a legszegényebb sorsu gyermek is nyert oktatást s részesült növelésben. Minthogy az előjáróság átlátta, mikép bölcsen mondja a thalmud:

הזהרו בבני עניים

כי מרם תצא תורה

fizetett négy tanítót, lelki pásztort, községi tisztviselőket stb. és béke volt Izraelben.

Akadály nélkül folyt az iskolatig y s az apák nem minden alap nélkül reménylék, hogy fiaik nem lesznek kénytelenek s ipolással keresni kenyerüket, **) hanem ha tanulmányaikat végzik, még tanító, vagy bachur is lehet belőlük. Az anyáknak is azon örvedetes kilátás mutatkozott, hogy leányaik nem lesznek már szolgálatra szorítva, hanem az iskolai tantárgyak mellett női munkákban is nyerendvén oktatást, tisztességesebb uton szereshetnek ellátást, s így minden esetre jobb sorsuk leendő.

A rendesebb és korszerű isteni tiszteletről is kezdett az előjáróság gondoskodni, — midőn a balsors, egy dájan képében, Mephistót küldte nyakára.

Szabadjon ezen eseményről kissé bővebben szólnom.

A mi rabbink egy régi, jó, becsületes és a thalmudban jártas egyéniség volt — ő szerzé a פרי יעקב t (nem ismeri ön ezen óriási művet?) וכן ושבע ימים, s majd képtelenné vált hiva-

*) E rendszer a m. helytartósághoz is jóváhagyás végett fölterjesztetvén, oly tetszésben részesült, hogy annak utánzása minden zsidó községnek ajánltatott.

**) Lett dolog, hogy a közönséges kis zsidó fiu rongyszedéssel kezdi az tizletet (a sajátoságos sip hangja tudatja a lakosokkal, hogy rongyszedő érkezett közéjük) később a híres skrabetc s csak ezután következik a toll-, és bőr-kereskedés.

tásának megfelelni: ámbátor egész működése csak az עצמות נידין körül forgott, még is a tárgy, ily nagy községben, mint a miénk, a rabbit nagy mértékben veszi igénybe.

Egy helyettes szükségességét mindenki átlátta, mert ellaukadt azon férfi, ki az ily nehézségeket igazgatni tudja.

Történt, hogy épen ekkor egy ilyen בן תורה ember itt megjelent, és „dáján“-nak ajánlotta magát. — Az előljáróság örömmel ragadta meg az alkalmat, az öreg rabbinak segédet adhatni, nehogy az előforduló „kérdesekkel“ ő maga legyen megterhelve. . . .

E segédlelkész a rabbinak bemutatott, ki kenetteljesen így szolt hozzá: והי כל הדבר הגדול יביאון אלי ושפטתי

והדבר הקטן חשפט אתה; רק הכסא אנדרל ממך

E szavak után, az „dáján“-nak választatott ugyan, de azon megjegyzéssel, hogy itteni működésének ideje egyelőre csak egy, vagy két évre terjedend; s hogy teendőin kívül, minden egyéb ügytől távol tartsa magát.

Az öreg jobb létre szenderült.

A kis „dáján“ most azon volt, hogy a rabbi állomását ő nyerje el; és a farizeusok közt csakugyan akadt néhány ember, ki részére pártot szerzett.

Hogy pedig e pártnak jobban kedvében járjon, a kis „dáján“ következő eszmékkel lépett a nyilvánosság elé.

Az iskolai bizottmány jónak látta, hogy addig is, mig a rendszeres isteni tisztelet a zsinagógában megkezdődik, a tanítók, szombaton és ünnepeken, tartsanak az iskolaépületben korszerű szónoklattal egybekapcsolt isteni tiszteletet.

Valljon az új rendszer, vagy a szónoklatok birtak-e oly nagy vonzerővel? meghatározni nem lehet. Elég a hozzá, hogy sokan seroglettek az iskolába imáikat végezni s Isten igéit hallgatni.

A „dáján“ ezen isteni tiszteletet el kezdte rágalmazni, mondván, hogy itt minden חקת ה' van elrendezve, mert az imádkozók nem hányják-veik magukat; pedig az van írva, hogy „כל עצמותי האמרנה“; és hogy a heti szakaszokat (פרשה) is trop (נינה) nélkül adják elő, holott a „trop“ a הלכה למשה מסיני egyiké.

Hiában magyaráztuk neki, mikép a נינה igen, de nem dalama képzi a הלכה למשה מסיני-t és ez, t. i. a נינה csak bizonyos irás jelektől szolgál, mint például?! stb. „Nem!“ — mondá ő nagy makacssággal; „hanem (lehet, hogy az volt véleménye) épen úgy mint a מחצית השקל-nél, melyről azt állítja a thalmud: הראה לו כמין מטבע של אש ומשקלו מחצית השקל ואומר והראה לו כאצבע הלכנה ברוקיע ואומר לו: בזה יתנו לו והראה לו כאצבע הלכנה ברוקיע ואומר לו: בזה יתנו לו“; vagy pedig קרוש החדש-nál, melyről szintén a thalmud tanítja: והראה לו כאצבע הלכנה ברוקיע ואומר לו: בזה יתנו לו“ épen így dalolták Mózesnek a קרוש פרה רק כנגון הזה ישוררו ב“: רק כנגון הזה ישוררו ב“: stb. mondván neki: הראה לו כמין מטבע של אש ומשקלו מחצית השקל ואומר והראה לו כאצבע הלכנה ברוקיע ואומר לו: בזה יתנו לו“; vagy pedig קרוש החדש-nál, melyről szintén a thalmud tanítja: והראה לו כאצבע הלכנה ברוקיע ואומר לו: בזה יתנו לו“ épen így dalolták Mózesnek a קרוש פרה רק כנגון הזה ישוררו ב“: stb. mondván neki: הראה לו כמין מטבע של אש ומשקלו מחצית השקל ואומר והראה לו כאצבע הלכנה ברוקיע ואומר לו: בזה יתנו לו“; vagy pedig קרוש החדש-nál, melyről szintén a thalmud tanítja: והראה לו כאצבע הלכנה ברוקיע ואומר לו: בזה יתנו לו“

Ezen állítás roppant benyomást tön a farizeusok táborában, és ostromolták az előljáróságot, hogy ne engedjen ily חקת ה' t Izrael kebelében stb.

Átlátja a nyájas olvasó, hogy ily argumentációra okos embernek hallgatnia kell, mert ezzel még a legerélyesebbet is le lehet győzni.

Miután a „dájéndel“ tovább is ezen uton akart haladni, és a tanítási ügyhez is hozzá kezdett szólni, miután több községi tag is mellette nyilatkozott, az igazgató leköszönt, átlátván ő is, hogy „Abonyból soha nem lesz semmi.“

Az ily szépen virágzásnak indult intézet visszaesett a régi slendriába; a khile örömet lerázta volna az iskola terhét magáról, de a kormány szigorú rendelete ott állott, mint cherub a haj-

dani paradicsom előtt; csak hogy hivatása nem az volt, hogy Ádámot be ne boesássa, ne hogy a halhatatlanság erejével bíró gyümölcsből egyék; hanem, hogy ki ne boesássa azokat, kik ama gyümölcsben ohajtanak részestülni, melynek élvezete folytán, a rosztat a jótól meg lehet különböztetni.

A tanoncok lassanként izelni kezdék azon rothadásnak indult fa gyümölcsét, melyből az abonyi közönség létezése óta jóllakásig evett.

(Folytatjuk.)

S z o m b a t h e l y, január hóban.

Vasárnap, tebeth 13. az itteni hitközségre nézve nagy jelentőségű nap volt, — boldogult lelkipásztorának temetkezési évnapját ülte hitközségünk. Kötelességemnek tartom ezt a közönséggel tudatni, mert e feledhetlen főrabbinak sok tisztelője volt és van széles e hazában, kiknek iránta való tiszteletét a halál sem volt képes esökkenteni.

A fentemlített nap reggelén az egész hitközség megjelent a templomban, honnan a szokásos imák befejezése után, a sirkertbe indult a boldogult főrabbi sírjához. Itt a dicsőült emlékének emelt, egyszerűséggel által az elhunyt igénytelenségének megfelelő, de mindamelllett fölírásai által ékes sírkő lepleztetett, mire az elértékonyedett jelen voltak a gyászünnepélyhez méltó ajtatossággal a sziv mélyéből eredő fohászaikat küldék a világ urához, a nagy halottnak lelki tövösségeért.

Valóban megható látvány volt, mint adott az egybegyült község bánatának kifejezést, nem mintha egy év telt volna már el a jótékonyasága, emberszeretete, alapos és bő tudományossága, de mindamelllett szerfölötti szerénysége és igénytelenségénél fogva halhatatlan tanító kimulta óta, hanem mintha még csak e napon títotte volna a sors keze e soha be nem hegedő sebet az egész községen.

Ha már dicsőretet érdemel is a hitközség kegyeletteljes eljárásaért, még inkább érdemli ezt, minthogy a sírföliatoknak egyikét magyar, másikat héber nyelven szerkesztette, mely utolsó a boldogult hátrahagyott, nagyérdemű irományai között találtatott.

A magyar fölírás ekkép hangzik: „Itt nyugszik az igen tudós és bölcs főrabbi és nemes emberbarát: főtisztelendő Königsberger Lajos, a kimultaért mély gyászba borult szombathelyi izr. hitközség rabbinátusának elfeledhetlen alapítója. Jobb létre szenderült . . . Béke dicsőült hamvaira!“

A másik, 12 versű rimes költemény, mely egy írójának tökéletességét a sz. nyelvben, mint nagy jellemének alapvonalait világosan kifejezi és még az által tűnik ki, hogy azon óhajt foglalja magában, mikép még a siron tul is a vallásosságra buzdítólág hasson azon atyailag szeretett községre, melyben ő 20 évnél tovább áldásosan működött.

Más alkalommal eredetiben, vagy magyar fordításban közlendem.

Goldstein Adolf.

Horie, (Csehország) jan. 6. án.

Azon reményben élvén, hogy a „M. I.“ ezévi vándorlása közben Csehországot is meglátogatandja és nálunk is szemlét tartand, örömezzem leend, ha a szeretett vendégnek majdan kalauza lehetek. Mert habár bölcsőm nem ringott is magyar földön, őszinte örömmel tövözölöm mégis magyar hitfeleim haladását és gyönyörködéssel olvasom a „Magyar Izraelita“ hasábjain csehországi, hitfelekezeti ügyeink ismertetését és vitatását. Hisz egy cél felé törekvésünk mindannyian: Isten nevének dicsőségére és a zsidóság becsületére. — Adjon az Ég sikert. — Ha ma holnap hozzánk jössz, kedves „M. I.“ kissé unalmasnak találándod az életet, különösen itt az éjszakai tájakon, hol csaknem kizárólag az ipar és a műszorgalom képezi az élet alapját. Itt még néhány év előtt a gőz-szövőszékek zaja hangzott a többnyire izraeliták által épített gyárakban, minő a nem épen nagy Horieban magában is négy létezik. Szorgalmas hitsorsosink között élénk kereskedelmi élet folyt, míg az amerikai testvérháboru nem veté ide is komor árnyékát, miután a helybeli ipar nyers kelméjét pamut képezi, ez Amerikából régóta nem szállitható, az angolországi pedig oly drága, hogy az ebből készített kelmék nyersen darabonkint 3—4 ft vesztességgel járnak. — E körülményt csak azért emlitem fel, mert nem lehet elhallgatnom zsidó iparosaink azon eléggé nem méltányolható eljárását, hogy tetemes anyagi vesztesség mellett

sem szűnnek meg foglalkodtatni néhány száz takácsot, kiknek ez egyedüli kenyérkeresetük. Különben mi is el vagyunk látva „P. Hírnök“-féle hirdetéssel (Hasz), mely azt kürtöli, hogy a csobországi zsidók „Hermann“ utódai, kik a szegény munkások véres verejtékéből gazdagodnak. — E héten kerületünkben fog az izr. országos képviselő választatni, mely választás eredményéről annak idején adandok tudósítást.

Dr. Ehrentheil Adolf,
rabbi.

Nagy Kanizsa, jan. 14-én.

Szerkesztő ur!

Tudósításom, ha nem is terjedelmes, de talán érdekes lesz. E napokban hitközségünk újja szerveződött. Elnök: Guttman S. H. általános szavazattöbbséggel. A mély belátású és következetes férfit neve elég kezesség községünk szellemi és anyagi jólétének emelésére. Ülnökök a szűkebb tanácsban: Lövinger Izr. Lövy József. Rosenberg Izr. Blau Pál, Weiss Manó, Rosenfeld S. Löwinger Miksa. A tágasb tanács tagjai: Walbach J. Ollopp Ign. Ollopp S. Scherz Zsigm. Stern I. M. Ebenspanger E. Weiss H. I. Presspurger dr. Mayerhoffer M. Danneberg Jak. Sukitsch dr. Lövinger Ign. Sommer Miksa, Blau H. Weissmeyer M. Reichenfeld M. Fridenthal J. Lövinger H. Folyó hó 10-én elnök ur díszbeadott az összes tanácsnak, mely lelkesült felköszöntésekkel volt fűszerezve; az elnök ur velős beszédéből különösen kiemelendő, hogy működésében azon elv vezérlel, miszerint a községnek nem csak belgyarapodása — és erősödése, de egyszerűen a külbizalom emelése lesz szeme előtt. Jelen volt e lakomán érdeműs főrabbin, Fassl H. B. is. — Örömmel tudósítom egy újabb időben alakult, ha nem is hitfelekezeti, de izraeliták által megpendített „Kisegélyzési Egylet“ről, melynek célja eléggé humanistás; tagjai alapszabályilag kötelesek egy-egy részvény után 10 évig hetenkint ötven krajcárt az egylet pénztárába fizetni.

És így a szegényebb sorsúak, özvegyek és árvák tiz év leforgásával a megtakarított fillérek után több száz forinttal rendelkezhetnek. A kamatozó egyleti pénztárt ezen egylet elnöke a helybeli „Kereskedelmi egylet“ derék igazgatója, Weiss Samuel igen lelkiismeretesen kezeli. A tagok oly nagy számban jelenkeznek, hogy az egylet vagyona 10 év után 600,000 ft-ra fog rugni. — Nemsokára dalárdánk is lesz, melynek megalakulása körül dr. Schreier és Bélus József gyógyszerész urak fáradoznak; mint hallani, a tanítást jeles főkántorunk, Goldstein szívességből átveendi.

Homonna, januárhó 7-én.

Résztvevő figyelemmel ügyeltem az elmúlt évfolyamban az iskoláinkat érintő levelezésekre és örömmel vettem észre, hogy az iskolatgy a lefolyt esztendőben hazánk számos hitközségében új rendezés és magyarosítás által javult, sőt alsó Magyarországnak virágzásnak is indult: de felső Magyarországnak keleti része e tekintetben még nagyon is hátra maradt, és ennek következtében a M. I. 1862-i évfolyamában, a s.-a.-újhelyi mintatanodáról szóló levelezésen kívül, alig van bővebb tudósítás ezen vidék iskoláinak állapotáról. Pedig e hiányt rosszul ép ugy e lapok föladata, mint az érdem dicsőítése. Engedje meg tehát a t. szerkesztő ur, hogy ez úrt némiképen betölthessem.

Rövidre kell ugyan szemlémet szabnom. Hisz az egész vidéken, 3—4-et kivéve, nincs is nyilvános zsidó iskola; és ha egy részről Szigeth, Munkács, Beregszász, N.-Mihály, S.-Patak és több tekintélyes hitközségben a „chéder“, a mint az gyermekkori emlékeink közül kínos álmom gyanánt tűnik föl lelkünk előtt, eredeti alakjában még virágzik és gyermekeinket elsatnyítja, a leányok pedig vagy minden tanítás nélkül nőnek föl, vagy képtelen és alárendelt tekintélyű magántanítóknál gyűjtenek zilált ismeretet — ugy másrésről, p. Kassán, alig van zsidó tanítás, és a gyermekek a keresztyén iskolák látogatása által vallási tekintetben annyira hátra vannak, hogy 13 éves korukban héber imájukat olvasni alig tudják; a miről személyesen meggyőződni volt alkalmam. Szomoró ellentét, de a zsidóságra nézve az utóbbi veszélyesebb. — Tokaj és a hegyaljai hitközségek magántanítóik működése mellett örömet nélkülöznek nyilvános iskolát; Ungvárt pedig az elemi tanodának csak árnyképe létezik. Eperjesen az iskola szinte sinlődni látszott, minthogy egy része a községtagoknak a héber tanítás hiányossága miatt gyermekeit az iskolától elvonta, a másik résznek pedig az aránylag magas iskoladijak arra szolgáltattak okot, hogy gyermekeit a református tanodába küldje. Vajha az e tél kezdetén ez iskolában történt

emelése a magyar és héber elemnek oly eredményt hozna létre, mely Felső-Magyarország e mintaközségének dicséretére válnék.

S.-A.-Ujhely, az e lapokban dicsérettel említett és érdeműs tanítóival ellátott mintatanodával csak megelégedhetnék, de a chéder és zugiskola a mintatanodának látogatását nem kevéssé csökkenti. Mi oka annak, hogy az oly jelesen felszerelt iskola működése a chédert és zugiskolát kiirtani nem képes? arról a t. szerkesztő engedelmevel legközelebbi levelemben kívánék szólni, most csak néhány szóval lakhelyemről, Homonnáról emlékezem meg. Az itteni főelemi tanodát most 120 — a nyáron 140 tanonc látogatta, és minthogy ezek a magyar nyelvben szépen haladnak, a héberben pedig még a chéderbeli tanulókkal is versenyezhetnek, e tanoda minden tekintetben kielégítő, de annál kevésbé az anyagi helyzete. A tanítók 400 o. é. ftnyi évenkénti fizetésüket rendszeresen meg nem kapják, sőt félévig is kell arra várniok. A reménylett orvoslás t. i. a gabella fölemelése megtörtént ugyan, de nem az iskola javára, hanem sürgetősb (?) célokra fordították. De jó akarattal mellet könnyű lesz a bajon segíteni és azon reményben éltünk, hogy nemcsak hitközségünk szűk körében, de az egész vidéken is új és jobb kor fog fölvirulni, és e vidékbeli hitsorsosink előrehaladt festvéreiket a műveltség terén valahára utólérendik.

Rottenberg Mór.

Bécs, január 19-én.

A nélkül, hogy hosszadalmas elmélkedésekbe bocsátkoznám, tudósítom önt, hogy dr. Hirschler jelentése, mely a pesti izr. hitközség közgyűlése elé terjesztetett, itt rendkívüli sensatiót szült. Nem értem ez alatt, hogy az pusztán tétlen kávéházi látogatóknak volt beszélgetési tárgya. Koránsem. A bécsi izr. hitközség képviselői a pesti elnök sikertől remekmívté eléggé nem esodálhatták és egyikük megkért, hogy a „M. I.“-ban megjelent jelentés szövegét német nyelvre fordítsam. Én részemről örvendek, hogy a kíváncsi bécsieknek ellen nem állhattam. „Dr. Hirschler genialis és tapintatteljes magatartása és önérdem nélküli fáradozása a vezetésére bízott hitközség javáért“ — beszéllek itt mindenütt — „példát adhatna az ausztriai hitközségek mindegyikének.“ A magyar hitszónok feletti vita, melyet egy helybeli hetilap jelentéktelennek nevezett itt nem téveszté el hatását; minden centralismus dacára, itt azon nézet uralkodik, hogy a pesti hitközség elnökének ebbeli indítványát méltányolhatná.

A bécsi hitközségben is megtörténtek az előjárósági választások. A választottak között van öt vaskorona rend lovagja, 2 Ferenc-József-rendi vitéz és 2 érdemkereszt birtokos. Azt hiszem azonban, hogy a pesti előjáróságnak is megvan a maga érdeme és a maga keresztje.

β.

Vegyes hírek.

— Mult számunkban említettük, hogy 130 aláírással ellátott háláirat ment főt. Löw Lipót szegedi főrabbi urhoz, ismeretes nyílt leveleink alkalmából. Szövege a következő:

Főtisztelendő Ur!

Mélyen tisztelt főrabbi!

Azon nézetek, melyeket legújabbán a magyar tudományos Akademiában a szabadelvtűsége egyik kiváló szószóelőja, a magyar-honi zsidóság társadalmi állására és azok erkölcsi tulajdonságaira vonatkozólag kifejtett, már természettknél fogva e hon magyar-zsidó lakosait fájdalmasan érintették. Honi sajtóunk egy része az ez által előidézett hangulatnak megfelelő kifejezést adott, többszörös alapos felszólalás által a sértett öntudatnak kívánt elégtételt nyújtott és így magát a magyar-honi zsidóság hálájára nem csekély mérvben érdemesíté.

Mint remélhető volt, Főtisztelendőségem is már annyiszor tanusított és kipróbált buzgalomával, hifeleink érdekei mellett, a magyar-honi zsidóságot oly közelről érdeklő ügyben felszólalt és az igazság fényes diadalt vívott a tévedés fölött.

Nemes hazafias érzelme Főtisztelendőségemnek a legtisztább, legnemesebb lelkesedés szavait sugalta, melyek Főtisztelendőségemnek nemesak minden magyar zsidó szívében emelnek maradandó emléket, hanem magyar honfitársaink rokonszenvét is számbunkra állandóan biztosítandják, felvilágosodott szelleme szavakat kölcsönözött azon meggyőződésének, mely minden magyar zsidó kebelben él és ama megdönthetetlen, mert történelmi hagyományon nyugvó igazságokat hirdeté, melyek villámgyorsasággal oszlat-

nak el minden kételyt, minden tévedést. — És ezért idézte elő Főtisztelendőségem emlékezetes nyílt levele az összes magyarhoni zsidóságban a legörvendetesebb sensatiót, a legbensőbb meglepédest.

Alólírottak ennél fogva el nem mulaszthatjuk, hogy Főtisztelendőségem iránti tiszteletünk és elismerésünk érzetét ki ne fejezzük, és Főtisztelendőségnek honi hitfeleinek erkölcsi, szellemi és politikai érdekeiért való ernyedetlen működéséért mélyen érzett hálánkhöz azon kérésünket ne kapcsoljuk, hogy a melékellet mély tiszteletünk gyenge jeléül elfogadják.

A jog és igazság mennyei örök védője adjon Főtisztelendőségnek hosszú örömteljes életet és tartsa meg folyton szellemének csodálatraméltó élénkségét és vidorságát.

Fogadják stb. Pest, 1863, január 8-án (Következnek az aláírások.)

— Ft. Meis el főrabbi ur enapokban Helytartó ur Ö Nagyméltóságának a hazai hitközségek és rabbikra vonatkozó emlékiratot volt szerencsés átnyújthatni. Az emlékirat tartalmáról és irányáról nincs tudomásunk.

— Ó cs. kir. apostoli Felsege f. é. január 10-éről kelt legmagasb határozatával, pesti nagykereskedő, Schossberger Vilmos Simon urat több évi hazafias működése elismerésül a kitzított díjak megtérítése mellett „Tornyai“ előnévvel magyar nemességre emelni legkegyelmesebben méltóztatott. — Ennek kapcsán felemlítjük, hogy Schossberger ur irodalmi célokra 10000 ftot, és szegény államhivatalnokok leányainak számára szinte 10000 ftot kézbesített a nm. helytartótanácsnak; legújában pedig a szolgálatban lévő magyarországi születésű katonatisztek leányainak nevelésére 10000 frt tőkét alapított, mely alapítványt Ö Felsege jóváhagyni, Császárné Ö Felsege pedig annak védasszonyosságát elvállalni legkegyelmesebben méltóztatott. Az alapítvány „Schossberger-alapítvány“ nevet viselend.

* Borsod megyében, édes nagy hazánk, a türelem, felvilágosodottság s haladás ez áldott kis hónapban, legközelebb Miskolcon ismét műkedvelői szinelőadás fog rendeztetni az új reform. templomnak toronnyal való ékesítésére, mely alkalommal az ügy élén álló lelkes urhölgyek néhány izraelita hajadout is felkérték a közreműködésre. Az illetők, kik egyedül nemes szívük sugallatának engedve, ösztönszerűleg jártak el, alig sejtetik mily jótékonyan hatottak az izr. honfitársak lelkiületére, kik hálás szívvel fognak sietni, hogy a nemes cél előmozdításához tetteleg is hozzájáruljanak.

— Az esztergami casino titkára a „P. L.“ azon vádját, hogy tagjai közé nem veszi fel az izraelitákat Hoffmann Vilmos és Kohn Lajos orvostudor urak idézésével cáfolja meg, kik Mózes vallását követik és méltó tagjai a casinonak, melynek alapszabályai szerint a főlvétel csak elégséges társas képzettség hiánya, vagy szennyes hír véget tagadható meg.

* A borszlói seminariumon Grosz ur, szeniczi születésti hazánkfia „A halacha és haggada ethymológiája és fogalma“ című pályaművével jutalmat nyert. (B. Ch.)

— A múlt év utolsó éjjelén, írja a „Budweiser Anzeiger“ — Moldanheinban, Csehországban, hat izr. lakásán az ablakokat beverték, a bántalmazottak egyikének lakása a polgármesterének tőzsomszedságában van. A tettesek eddig ismeretlenek, de a vizsgálat folyik.

— A felsőausztriai tartománygyűlés január 10-iki ülésében, Kremer képviselő az izraeliták birtokképeségének törvénybe iktatását hozta indítványba. Az indítvány egyelőre a községtörvény tárgyában kiküldött választmányhoz utasított.

* Dr. Steinthal, ki a berlini egyetemen eddig magánelőadásokat tartott, ugyanott rendkívüli tanárrá lett kinevezve.

(B. Ch.)

* A nápolyi izraeliták hitközséget akarnak szervezni. Az ott lakó Rothschild báró nagy érdekltséget tanusít az ügy iránt, és 2000 frankot irt alá temetői telek szerzésére, azonkívül öt évre évenként 360 frankot templomi költségekre. Még 1500 franknyi évi segélypénzre van szükségük, hogy templomot nyithassanak és rabbit alkalmazhassanak. Remélik, hogy ez összeget párisi és londoni aláírások fedezni fogják. (Arch. Isr.)

□ Az „Alföld“ múlt évi dec. 20-ki számában, egy győri levelező meleg szavakkal szólítja fel keresztyén testvéreit az érdemtelen Mausch elszegényedett családjának gyámolítására. E felszólítás folytán „egy hiv keresztyén“ aláírású levél kíséretében 2 ft. küldetett be ugyan e lap szerkesztőségéhez, mely késznek nyilatkozott, a részvét ez adományát nyilvános számadás mellett elvállalni s átszolgáltatni. Üdvözljük a derék testvért, ki a tiszta emberszeretet sugallatától ösztönözötve, az apák előítéletén felülemelkedni tudott.

* Helvetiában „művelődési egyesület“ alakult, mely a helvétiai zsidók teljes emancipációjának kieszközölését és a műveltségnek az izraeliták közötti terjesztését tűzte ki céljául. Tagjai közül megemlítendők dr. Kayserling endingeni rabbi, Dreyfuss L., Dreyfuss G., Guggenheim D. és Bernays L. (Arch. Isr.)

Szerkesztői levelezés.

K. S. urnak Veszprémben. A „Jevisch Record“ közlésében a mily sok az érdekesség és regényesség, oly kevés a valószínűség; jobb, ha mellőzzük. A tanügyi cikkeket szívesen veendjük.

Vádra és Pestre. A válaszokat magánügynek tekintjük.

* Miskolcon. Későn érkezvén, a jövő számra kellett maradnia; a jövőre nézve tett ígérlet beváltása által nagyon lekötelen. — A névelenek egy elikkadt könyvvivőt kívántak köröztetni — eredeti módon.

K. J. urnak Győrött. A legenda sikerült; adjuk.

A. Gy. urnak. Nem használjuk.

Fg. Több benne a lelkesedés, mint a poesis.

R. L. urnak Pesten. Abból tán elég is volt ennyi.

F. N. urnak Győrött. Szíves köszönetünket. A beszélyekre nézve gazdálkodunk kell a helylyel, s fordítások közül csak a rövidebbeket adhatjuk. Ez nagyon hosszú.

Házassági összekelések Pesten.

Jan. 18-án a templomban: dr. Bleier ur Steiner Katalin hajadonnal; 25-én Basch Lőrinc ur Schwimmer Emilia hajadonnal; Bloch Manó ur Neuman Rozalia hajadonnal; 21-én a zsinagógában: Cseh Miksa ur Rosenbaum Sarolta hajadonnal.

H I R D E T É S E K .

Pályázat.

Az e hitközségnél örökített szigorlati alappól 1863. évre a megszabott járulékokban orvostani, sebészeti és szülészeti szigorlók részesítendők. —

Ez iránti folyamodványok 1863. márc. végéig e hitközségnél nyújtandók be, és a leteendő szigorlat, az életkor és a szegénység iránt hiteles bizonyítványok melléklendők. E városbeli illetőségtiek és magyar benszlítettek elsőbbséggel bírnak.

Pesten, 1862. dec. havában.

(2—3)

A pesti izr. hitközség előljárósága.

Pályázat.

A Graner Jónás-féle alapítvány 1862—3. évre es 1050 o. é. ftnyi kiházasítási összege az örökhagyó egyik vérokonja által elnyerhető. — Az illető folyamodványok 1863. márc. végeig e hitközségnél benyújtandók és a rokonság fokát a szegénységet, erkölcsösséget, életkort, a családi viszonyokat, valamint a végbe ment eljegyzést kimutató hiteles bizonyítványok melléklendők.

Pest, 1862, dec. havában.

(2—3)

A pesti izr. hitközség előljárósága.